



ACCOUNTICA Miesięcznik

Nr 19/Wrzesień 2010/www.gierusz.com.pl

Spis treści:

1. **Umorzenie udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością cz. II-** mgr Katarzyna Gierusz

Artykuł stanowi kontynuację tematu rozpoczętego w Nr 18. W drugiej części omówiono kwestie dotyczące wysokości wynagrodzenia za umorzone udziały i momentu jego wypłaty. Zwrócono również uwagę na następstwa umorzenia udziałów w spółce z o.o. oraz konsekwencje podatkowe.



Umorzenie udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością cz II

5. Wysokość wynagrodzenia za umorzone udziały

Umorzenie udziałów w spółce z o.o. jest konstrukcyjnie powiązane z odpłatnością. Należy jednak pamiętać, iż nie jest to jednoznaczne z obowiązkiem wypłaty wspólnikowi określonego ekwiwalentu za ich umorzenie. Zatem zgodnie z przepisami KSH dopuszczalne jest przeprowadzenie umorzenia nieodpłatnego, o ile wspólnik, którego udziały są umarzane, wyrazi na to zgodę (art. 199 § 3 k.s.h.). W tym wypadku, rezygnacja z wynagrodzenia może odnosić się do wszystkich rodzajów umorzenia. Powody rezygnacji z wynagrodzenia mogą mieć różne przesłanki i wynikać zarówno ze złej kondycji finansowej spółki, która nie ma środków na wypłatę, lub też z faktu, że wspólnik uzyska uprzywilejowanie pozostałych udziałów w spółce w przyszłości w zamian za rezygnację z wynagrodzenia za umorzone udziały. W tym miejscu należy się zastanowić nad formą wyrażenia zgody na umorzenie udziałów bez wynagrodzenia. Analiza przepisów regulujących tą czynność, pozwala stwierdzić, że amortyzacja nieodpłatna wymaga każdorazowej zgody wspólnika, czyli oświadczenia woli. Kodeks spółek handlowych nie określa, w jakiej formie powinna zostać wyrażona zgoda wspólnika na umorzenie nieodpłatne. W tej sytuacji przyjmuje się, że głosowanie wspólnika za uchwałą o umorzeniu nieodpłatnym przysługujących mu udziałów spełnia wymóg uzyskania zgody na tego rodzaju

umorzenie. W tym miejscu należy jednak pamiętać, iż zgoda ta wiąże jedynie osobę która ją wyraziła w chwili zawierania spółki lub w ramach późniejszych zmian umowy spółki i skutki jej wyrażenia nie przechodzą na nabywcę udziałów.

Problem ten powiązany jest także z zagadnieniem dopuszczalności regulacji wysokości wynagrodzenia w umowie spółki. Tą kwestię należy rozpatrywać zarówno z punktu widzenia ochrony wspólnika, którego udziały ulegają umorzeniu, jak również ochrony majątku spółki.

Nowelizacja KSH zmieniła treść art. 199 § 2 k.s.h. wprowadzając normę dotyczącą minimalnej wysokości wynagrodzenia jedynie w odniesieniu to umorzenia przymusowego. Obecnie wynagrodzenie to nie może być niższe od wartości przypadających na udział aktywów netto, wskazanych w sprawozdaniu za ostatni rok obrotowy, pomniejszonych o kwotę przeznaczoną do podziału pomiędzy wspólników.

Przy określaniu wysokości wynagrodzenia przy umorzeniu przymusowym zrezygnowano z wartości bilansowej udziałów, uwzględniającej również pasywa spółki, opierając się na wartości aktywów obliczanych netto. Wątpliwości, które pojawiają się w związku z dywidendą wyjaśnia art. 199 § 2 k.s.h. który jasno mówi, iż za podstawę obliczenia wynagrodzenia stanowią aktywa netto spółki, pomniejszone o całość kwoty przeznaczonej do podziału między wspólników a nie tylko o kwotę dywidendy przyznanej wspólnikowi na ten



udział. Wszystkie te uwagi dotyczące kwestii wysokości wynagrodzenia przyznawanego wspólnikowi za udziały umorzone przymusowo odnoszą się także do umorzenia szczególnego.

Przykład¹

Założenia:

- Umowa spółki stanowi, że jeżeli któryś ze wspólników podejmie działalność konkurencyjną, pozostali wspólnicy mogą dokonać umorzenia przymusowego posiadanych przez niego udziałów.

- Kapitał zakładowy spółki wynosi: 300.000 zł i dzieli się na 6.000 udziałów po 50 zł każdy. Spółkę tworzy trzech wspólników i każdy z nich posiada po 2.000 udziałów.

- Jeden ze wspólników podjął działalność konkurencyjną i w związku z tym faktem pozostali wspólnicy podjęli uchwałę o umorzeniu przymusowym jego udziałów.

- Kwota bieżącego zysku wynosi: 200.000 zł i spółka planuje przeznaczyć kwotę: 100.000 zł do podziału między wspólników.

Umorzeniu podlega 2.000 udziałów o wartości nominalnej: 100.000 zł. Wspólnicy ustalili, że wartość nabycia 1 udziału będzie wynosić: 100 zł, czyli wynagrodzenie ogółem wyniesie: 200.000 zł (2000 x 100 = 200.000).

Ustalenie czy kwota przyznanego wynagrodzenia jest zgodna z przepisami prawa:

Skrócony bilans spółki za rok 2009

Aktywa	
Aktywa trwałe:	500.000 zł
Aktywa obrotowe:	220.000 zł
Razem aktywa:	720.000 zł
Pasywa	
Kapitał własny:	550.000 zł
w tym:	
Kapitał zakładowy:	300.000 zł
Kapitał zapasowy:	200.000 zł
Zysk netto:	50.000 zł
Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania:	170.000 zł
Razem pasywa:	720.000 zł

Minimalna kwota wynagrodzenia:

720.000 zł - 170.000 zł - 100.000 zł = 450.000 zł podstawa obliczenia wynagrodzenia

450.000 zł : 6.000 = 75 zł wartość jednego udziału

75 zł x 2.000 udziałów = 150.000 zł minimalne wynagrodzenie przysługujące wspólnikowi za umarzone udziały

Wspólnicy ustalili, że wynagrodzenie ogółem wyniesie: 200.000 zł, czyli jest wyższe od wynagrodzenia minimalnego.

Przy umorzeniu dobrowolnym problem sprowadza się do ustalenia ceny udziałów nabywanych przez spółkę w celu umorzenia, gdyż w tym wypadku k.s.h nie wprowadza żadnego minimum wysokości należnego wspólnikowi wynagrodzenia. Wysokość wynagrodzenia przy umorzeniu dobrowolnym może być określona w klauzuli umownej, bądź też przez

¹ Por. Zeszyty Merytoryczne rachunkowości nr 18.



zgromadzenie wspólników, które w swojej uchwale powinno wprost wskazać jego wysokość.

6. Chwila wypłaty wynagrodzenia za umorzenie

Roszczenie o wypłatę wynagrodzenia powstaje z chwilą skutecznego umorzenia udziałów, ale ustawodawca nie określa jednoznacznie terminu wymagalności wierzytelności z tytułu umorzenia. Wskazywałoby to na możliwość określenia w umowie lub uchwale wspólników terminu wypłaty, lecz takowa dopuszczalność jednostronnego oznaczenia terminu wymagalności wynagrodzenia przez spółkę mogłaby prowadzić do naruszenia interesów wspólnika. Niezależnie od tego, czy jego udziały umarzone są dobrowolnie czy też przymusowo, jest on zainteresowany jak najszybszym uzyskaniem wynagrodzenia. Ponadto, umorzenie za wynagrodzeniem możliwe jest jedynie z czystego zysku lub z obniżenia kapitału zakładowego, należy więc przyjąć, że w chwili umorzenia spółka dysponuje środkami finansowymi na wypłatę wynagrodzenia. Jest to kolejny argument przemawiający przeciwko możliwości oddalenia w czasie wypłaty wynagrodzenia. To potwierdza założenie, iż za termin wypłaty wynagrodzenia z tytułu umorzenia udziałów należy przyjąć chwilę ich skutecznego umorzenia. Nie wyłącza to jednak możliwości ustalenia przez spółkę i wspólnika innego terminu wymagalności roszczenia. Wymóg porozumienia pomiędzy wspólnikiem a spółką zapewnia ochronę interesów wspólnika, którego udziały są umarzone.

Przysługujące wspólnikowi wynagrodzenie stanowi świadczenie pieniężne i może być przekazane w dwojaki sposób, to znaczy w formie gotówkowej bądź też bezgotówkowej. Uznaje się za niedopuszczalne dokonanie wypłaty w formie aportu wniesionego przez wspólnika do spółki.

7. Uchwała zgromadzenia wspólników

Zgodnie z art. 199 § 2 k.s.h. umorzenie udziałów w spółce z o.o. wymaga uchwały zgromadzenia wspólników w razie braku odpowiednich postanowień w umowie spółki. Artykuł 199 § 2 k.s.h. jednoznacznie wyklucza możliwość przeniesienia uprawnień do umarzania udziałów na inny organ spółki, tudzież radę nadzorczą lub zarząd spółki, co było możliwe przed nowelizacją ustawy.

Zasadą jest, że podejmowanie uchwał odbywa się na zgromadzeniu wspólników. Tu natomiast pojawia się wątpliwość, czy uchwała o umorzeniu udziałów może zostać podjęta bez odbycia zgromadzenia wspólników, przez wyrażenie na piśmie zgody na postanowienie, które ma zostać powzięte, albo na głosowanie pisemne. Aby rozwiązać ten problem umowa spółki może wprowadzić generalny zakaz głosowania pisemnego lub ograniczyć je do określonej kategorii spraw.

Jeśli chodzi o formę uchwały zgromadzenia wspólników o umorzeniu udziałów ma dwojaki konsekwencje. W przypadku uchwały dotyczącej umorzenia udziałów połączonej z obniżeniem kapitału zakładowego stanowi ona zmianę umowy spółki i jako taka wymaga zachowania formy protokołu notarialnego co wynika z



art. 255 § 3 k.s.h.. Natomiast w przypadku uchwały zgromadzenia wspólników o umorzeniu udziałów, które ma być finansowane za środków pochodzących z czystego zysku, nie stanowi zmiany umowy spółki i powinna być wpisana do księgi protokołów i podpisana przez obecnych lub co najmniej przez przewodniczącego i osobę sporządzającą protokół. Co do zasady przyjmuję się, iż zgromadzenie wspólników ważne jest bez względu na liczbę reprezentowanych udziałów. W praktyce natomiast umowy spółki często przewidują wymóg obecności wspólników reprezentujących określoną większość kapitału zakładowego stanowiącą kworum dla podejmowania ważnych uchwał. Ponadto, głosowanie przy podejmowaniu uchwał wspólników ma przeważnie charakter jawny.

8. Następstwa umorzenia udziałów w spółce z o.o.

Podstawowym skutkiem umorzenia w sferze praw i obowiązków wspólnika wynikających z ustawy i umowy spółki jest ich wygaśnięcie w takim zakresie, w jakim umorzeniu uległy posiadane przez niego w spółce udziały. Konsekwencją tego jest definitywne wygaśnięcie praw i obowiązków wspólnika wynikających z umorzonego udziału. Jeśli przedmiotem umorzenia były udziały uprzywilejowane, uprzywilejowanie wygasa w takim zakresie, jakie wynikało z umorzonego udziału. Jeżeli natomiast przedmiotem umorzenia były udziały wspólnika, który umową spółki miał przyznane szczególne

uprawnienia osobiste, umorzenie części przysługujących mu udziałów nie ma wpływu na zakres tych uprawnień. Dopiero wygaśnięcie wszystkich udziałów doprowadzi do wygaśnięcia uprawnień osobistych. Najdalej idące skutki wywołuje umorzenie wszystkich udziałów danego wspólnika, traci on bowiem status udziałowca spółki.

Z punktu widzenia spółki, umorzenie udziałów zwalnia spółkę z obowiązku obciążających ją wobec wspólnika. Likwidacja wszystkich udziałów wspólnika lub kilku wspólników prowadzi do zmian w składzie osobowym spółki z o.o., co obliguje zarząd do dokonania odpowiednich zmian w księdze udziałów. Wykreśleniu podlegają te udziały, które zostały umorzone, a także wspólnicy nieposiadający żadnych praw udziałowych. Ponadto zarząd jest zobowiązany w ciągu 7 dni do złożenia sądowi rejestrowemu zaktualizowanej listy wspólników.

Jeśli umorzeniu podlega jedynie część udziałów w spółce zmienia się zakres uprawnień tych wspólników, których udziały nadal istnieją. Nie mniej jednak będą oni odczuwać skutki takiego zdarzenia, gdyż wypłata wynagrodzenia za umorzone udziały z czystego zysku powoduje, że mogą oni być w całości lub w części pozbawieni udziału w zyskach, gdyż obniży ona całą wartość zysku. Widzimy zatem, że wypłata z zysku obciąża wszystkich pozostałych wspólników, w tym sensie, że przeznaczając część zysku



na spłatę umorzeniową dla konkretnego wspólnika lub wspólników, pozbawiają się możliwości uzyskania wypłaty w postaci dywidendy.

9. Umorzenie udziałów w świetle przepisów podatkowych ²

Umorzenie części udziałów jest czynnością podatkowo neutralną zarówno w odniesieniu do wspólników pozostających w spółce (których udziały nie są umarzone), jak i w stosunku do samej spółki. Stanowisko takie wyrażone zostało w skierowanym do wszystkich izb skarbowych i urzędów kontroli skarbowej piśmie Podsekretarza Stanu z dnia 7 marca 2002 r., sygnatura PB4/BA-8214-34-15/02: "(...)Oceniając zaś skutki dla udziałowców, którzy pozostali w spółce z o.o., stwierdzić należy, że po ich stronie nie powstaje dochód do opodatkowania z tytułu umorzenia udziałów w tym celu skupionych- zarówno w przypadku, gdy umorzenie tych udziałów jest dokonane w ciężar kapitału zakładowego, jak i bez obniżania kapitału zakładowego (...)".

Umorzone przez spółkę z o.o. udziały bez wynagrodzenia również nie przynoszą spółce przychodu podatkowego. W tej kwestii wypowiedziało się Ministerstwo Finansów, które w odpowiedzi na zapytanie poselskie (pismo sygnatura PB4/060-10734-336/03) wyjaśniło, iż: "(...)Oceniając skutki podatkowe będące następstwem nabycia przez spółkę własnych udziałów w celu ich umorzenia

bez wynagrodzenia, stwierdzić należy, że wśród określonych w przepisach ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych zdarzeń powodujących powstanie przychodu, sytuacja taka wprost nie jest wskazana. Niezależnie jednak od faktu, iż określony w art. 12 tej ustawy katalog przypadków powodujących powstanie przychodu nie jest enumeratywny, zdaniem Ministra Finansów nabycie przez spółkę kapitałową własnych udziałów celem ich umorzenia- nawet bez wynagrodzenia- nie spowoduje powstania przychodu w tej spółce (...)".

Konsekwencje podatkowe umorzenia udziałów wystąpią wyłącznie u wspólników, których udziały są umarzone za wynagrodzeniem. Zgodnie bowiem z zapisem art. 10 updog, dochodem (przychodem) z udziału w zyskach osób prawnych jest dochód (przychód) faktycznie uzyskany z odpłatnego zbycia udziałów na rzecz spółki w celu umorzenia tych udziałów z wyjątkiem umorzenia udziałów objętych w zamian za wkład niepieniężny w postaci przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części. Dochód ten objęty jest zryczałtowanym podatkiem dochodowym z tytułu udziału w zyskach osób prawnych. Podobna regulacja prawna w zakresie opodatkowania dochodu uzyskanego z odpłatnego zbycia udziału występuje odpowiednio w art. 24 updof. Natomiast w przypadku umorzenia udziałów bez wynagrodzenia nie powstaje faktyczny dochód (przychód) po stronie udziałowca, który zbył udziały na rzecz spółki, a więc nie wystąpi dochód do opodatkowania (por. pismo z dnia 28 października 2005 r. Izby Skarbowej w Krakowie, sygnatura PD-1/i/4218-27/05).

² Por. Biuletyn Informatyczny dla Służb Ekonomiczno-Finansowych nr 9; Przegląd Podatku Dochodowego nr 9 i nr 14; Zeszyty Metodyczne Rachunkowości nr 18,



Literatura:

1. *Biuletyn Informacyjny dla Służb Ekonomiczno- Finansowych nr 9 (548) z dnia 20.03.2006*
2. *Kawałko A., Umorzenie udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, Zakamycze, Kraków 2006*
3. *Kodeks spółek handlowych, stan prawny na 1 lutego 2006, z komentarzem B. Marcinkowskiego,*
4. *Kruczalak K. ,Prawo handlowe- zarys wykładu, LexisNexis, Warszawa 2006*
5. *Przegląd Podatku Dochodowego nr 9 (177) z dnia 01.05.2006*
6. *Przegląd Podatku Dochodowego nr 14 (182) z dnia 20.07.2006*
7. *Zeszyty Merytoryczne Rachunkowości nr 18 (186) z dnia 20.09.2006*